

Black Diamond Wash. 24. septembra 1908.

Dragi mi „Štajerca“! Precej dolgo sem že tvoj naročnik, a iz moje rojstne fare, iz Novostifte pri Gornjem gradu nisem še čital kakega dopisa. Zelo sem radoveden, če je kateri naročnik na „Štajerca“, iz moje mile domovine, in če so se že kaj kmetje iz spanje prebudili, ali pa so še vedno ukljenjeni v klerikalne verige, kakor so bili takrat, ko sem bil še jaz tam. Ni moj namen, da bi čitateljem „Štajerca“ opisoval podrobnosti, zakaj bil bi dopis preobširen. Kar pa se je godilo ob času, ko je bil F. P. kot župnik in pastir nas porednih kostrunov, tega ne morem zamolčati. Dobro mi je v spominu, kako je enkrat na prižnici namesto da bi oznanjeval Božjo besedo, udrihal po naprednem listu in po naprednih možeh. Nisem takrat razumel kaj so pomenile njegove besede, ko je bil tako razburjen. A danes mi je vse jasno. Ob času, ko je za kaj fehtal, se je pa držal kakor angelj. Fehtarija pa je bila njegova navada. Najprej prosil je žene ob velikonočnem izpraševanju za povese in druge razne stvari; ob času košnje pa za mrvo; in res, radodarni kmetje se mu vse dovolili, kar je zahteval. Sam sem videl, kako se je v fariški štali živini z mrvo nastelalo, a vboja kmetška živina mogla je jesti trdo slamo. Za vboje ljudi pa je imel tudi usmiljeno srce. Kadar je prišel k njemu kakšen potreben, je rekel: le pojdi tja doli, bo vam že kuharica dala; ko pa je dotični prišel do kuharice, je rekla: le pojdite gori, vam bo jo že „gasput“ dali. Tako je bilo najlepši, da se iz farovaja izgubi, ko je prepričan, da nič ne dobi. Omeniti vredno pa je tudi, ko je moj oca iz Kamnika čez strmine in pečine prinesel precejšno težo, dobil je cela dva krajcarja za lon; ko pa je umrla moja sestra je kar celih K 48 zaračunal, čeravno nimajo stariši drugo, kakor to kar jim pošlje brata iz Amerike. Ali to še ni nič?! Pri nekaterih pogrebih je kar po 150 in tudi do 200 K zaribal. Ali je Kristus tako učil? Kaj pa se je zgodilo s cerkvenim denarjem? Kakor mi je poročil ravno došli rojak iz stare domovine, še oni čerivi oltarji zmirom stoje, čeravno je bilo v testamentih že tauženče sporočenega za napravo novega altarja. Dragi mi urednik in čitatelji „Štajerca“! Kar je v Avstriji klerikalizem to je v Ameriki kapitalizem. Le ta lačna druhal nima nikdar svoje bisage napolnjene. Tukaj nam hočejo zdaj vbojim delavskim trpinom 10% plače odtrgati. In to bode najbrže povod, da bo prišlo do štrajka. Ne svetujem zdaj rojakom naseljevati se v združene države Ameriške, dokler se razmere ne izboljšajo. V začetku novembra bojo volitve novega prezidenta ali ameriškega vladarja. Za prihodnost nam zdaj ni znano. Hočem pa poročati „Štajerčevim“ bralcem, če se bo obrnilo na boljše ali na slabše. Zdaj pa, cenjeni urednik, ako je ta dopis sposoben za v „Štajerca“, ga dajte na svetlo ako pa ne, spravite v koš. Jaz nisem tako modre glave kakor vaši dopisovalci in ker sem delavec v premogokopu, mi kramp in lopata boljši tečeta kakor pero. Pozdravljam vse čitatele „Štajerca“, tebi, vrli napredni list želim obilo uspeha. Matt Kramer, Black Diamond Wash. Rox 203.

Milwaukee. Prosim uredništvo „Štajerca“, natisnite teh par vrstic v naš ljubljani list, ker se malo kedaj kaj sliši iz naše tujere dežele Amerike. Čital sem časopise iz starega kraja, da imate tamkaj strahovito sušo; tudi tukaj smo prizadeti po strašni suši, tako da je pogorelo več gozdov, poslopj in tudi obdelanega lesa; tudi nekateri Slovenci so prizadeti te velike nesreče. Ne smem pa pozabiti, kako se gospodari tukaj v Milwaukee. Pred par leti so imeli Slovenci tukaj svojo cerkev in so dobili od nekod dušnega pastirja; ker pa ni mogel pa svoje ovčje naklonit jo je popihal na drugo faro; bil je Kranjc. Lansko leto so pričeli iz nova drugo cerkev zidati, ker so prvo prodali, in je zopet prišel en dušni pastir iz starega kraja; ker so se kmalu Slovenci prebudili iz spanja, jo je tudi ta pastir popihal nekam drugam... Zdaj pa s pozdravom. Slobodoumnik.

Novice.

Pozor! Letošnji poskusi z umetnimi gnojili. Vsi taisti posestniki kateri so kot naročniki Štajerca po g. And. Drogenig-u v Kačjem dolu, pošta

Podplat dobili brezplačno umetna gnojila, se pozivljajo da na zgorajšni naslov takoj vestno poročajo o uspehu gnojenja pri senu in otavi. V slučaju kjer vsled suše ni bilo nobenega učinka, je treba poskuse še za eno leto pridržati, kajti učinek nikakor ne more izostati. Taisti poskuševalci, kateri bodo vestno in točno poročili takoj vposlali se znajo daljše podpore namenjati.

Pozor! Izvedeli smo, da je ces. kralj. oblast prepovedala vse letake, spise in časnike, ki se tičejo bojkota in razširjajo nepostavno geslo „svoji k svojim“. Vsakdo, ki bi se dobil v takim spisom, bode torej kaznovan in zaprt. Nam bi bilo žal, ako bi prišel kakšni nedolžni kmet zaradi prvaške gonje v ječo. Opozarjamo tedaj na to dejstvo! Kmetje, vržite vse take hujskajoče spise v gnojnico! Poženite vse take hujskače od svojega doma! Naznanite nam pa tudi vsakega, ki bi razširjal take spise, odgovarjal ljudi od posameznih trgovcev in sploh delal nejevoljo! Red mora biti!

Divjaštvo. Resni človek se mora res že vprašati: ali še živimo v pravni deželi, za katero plačujemo svoje davke, da nam zagurijo red in varnost za naše življenje in imetje? Semterja izgleda že tako, kakor da bi bila Avstrija divjaški otok, na katerem ne odločuje ne postava ne pravica, temveč le pest. Zaporedoma prihajajo novice o divjaških izgrelih in lopovskih napadih. Sramota je in ostane za „belo“ Ljubljano, kar se je godilo v nje zadnje tedne. Vso to besno razbijanje šip, uničevanje tujega imetja, napadi na Nemce in celo na nemške vojake, vse to, kar je označil sam slovenski knezoškof dr. Jeglič v Ljubljani za „smrtni greh“, je izraz vzbujenega divjaštva, vzbujene bestijalnosti, ki mora kulturnemu človeku redčijo v obraz siliti. Zdjaj se ponovili ti bestijalni dogodki in Pragi. Čehi se gotovo najbolj od Nemcev odvisni narod. Oni se nahajajo po celem svetu, največ pa med Nemci, jedo nemški kruh in — širijo sovraštvo proti Nemcem. Poglejmo le Dunaj, ki je gotovo nemško mesto, ki pa je vendar gostoljubno in kjer stanuje tisočero Čehov, katerim se še nikdar niti las skrivil. Čehi v Pragi pa ponavljajo kakor ljubljanski prvaki vsako leto divje svoje orgije. Iz tega slališča je presoditi tudi zadnje izgrede, zadnje pobijanje v Pragi. Kaj se je zgodilo? Kaj je dalo tem izgredom povod? Znani češki prenapetež poslanec Kloufač je po tval v Srbijo in delal v Belemgradu proti svoji lastni domovini Avstriji. Pred par meseci je zavzemal v srcu krvave Rusije za protiaustrijske ideje. Vlada vsega tega ne vidi. Kaj bi rekli vseslovanski hujskači, ko bi šel rečimo vsenemški Malik v Berlin in govoril tam proti Avstriji? Krizalo bi se ga. Panslavistični hujskači pa smejo vse storiti. In res, plodovi Kloufačevega romanja v Srbijo so se takoj pokazali. Poulično barabstvo v Pragi se je zbralo in pod protiaustrijskimi klici za Srbijo so napadli nemške dijakke, jih topli in pobijali ter razdajali vsa nemška poslopja. Nič jim ni bilo sveto. Napadli so nemške šole, učiteljske, kjer so bile ženske v velikanskem strahu, nemški teater, ja celo sirotišnico, kjer so ranili vboje deco. Toliko divjaštva! Vojaštvo je moralo napraviti red in pričakovati je, da se razglasi izjemno stanje ter preki sod. To bi bil tudi edini izhod. Vlada mora svojo moč pokazati. Vlada mora varnost imetja in življenja garantirati. Ako tega vlada ne more storiti, potem naj izgine iz pozorišča... Dogodki v Pragi kakor v Ljubljani so dokazali vso velikansko nevarnost panslavistične misli in panslavističnih strank. V drugih državah bi vtaknili take hujskače že davno v ječo, pri nas pa se jim še priklanjajo. Snoč čas se je reklo: „Avstrija erit in orbe ultima“, to je „Avstrija bode v večne čase“. In danes? Lahkomarnost voditeljev politike ima žalostne posledice. Mogoče, da bode prišlo do meščanske vojne. Vlada, kje si? Mi vsi pa, ki nočemo avstrijske domovine efijaltsko prodati, združujemo se v boju proti panslavizmu!

Grozne razmere. „Bauern-Zeitung“ piše: Na govejem sejmu na Dunaju se je povišal dovoz izdatno. Vsled tega so se cene sevedn znizovale. Povišal se je dovoz na govejem sejmu v zadnjem tednu za 1.199 komadov živine. Vsled tega so postale cene veliko nižje in sicer: prima-

blago košta v srednjem 2 K, srednja kakovost in slabša vrsta pitanega blaga 3 do 4 K pri meterskem centu žive teže. Slaba živina se je znižala pri ceni za 2 do 4 K, biki pa za 2 do 3 K. Deloma je krivo temu padanju cen pomankanje krme. Ali s tem da se uvozi 35.000 srbskih goved, postajajo cene še veliko slabše. Židovski listi se tega že veselijo. Kdo pa plača račun? Edino kmet, ki ne dobi niti pri živinoreji več svoj pohlevni dobiček.

„Kralj“ — morilec. V listu „Österreichische Rundschau“ napisal je Srb Ivan Torković članek. Iz tega članka je za vsacega pametnega človeka jasno, da je današnji „kralj“ Peter srbski svoječasni umor kralja Aleksandra in kraljice Drage naravnost podpiral. Srbski Torković pripoveduje: „Načrt, da se umorita kralj Aleksander in kraljica Draga, se je sklenil že v jeseni leta 1901. V februarju leta 1903 pa so pričeli pripravljati izvršitev tega načrta. Takrat je bila morilska banda popolnoma osnovana. Vsak član te bande je moral storiti sledečo zaprisego: „Jaz prisežem pri vsemu, kar mi je najljubše in najsvetejše na svetu, da bodem kralja Aleksandra in kraljico Drago umoril in Petra Karagorjeviča na srbski tron spravil“. Predno se je ta prisega storila, peljal se je voditelj zarotnikov bivši minister Genčić v Genf, da bi od Petra Karagorjeviča dobil obljubo, da se ne bodejo zarotniki kaznovali. Takratni princ in današnji srbski kralj Peter je dal tudi pismeno obljubo, ki se glasi: „Jaz, princ Peter Karagorjevič, prisežem pri svoji časti, da, dokler bodem jaz in moji nasledniki na srbskem tronu, ne bodejo zarotniki in njih potomci sodnijsko zasledovani, temveč se jim bodejo zagotovile najvišje službe v deželi“. S tem pismom, ki je pač najboljši dokaz, da je kralj Peter skriv svoječasnega srbskega umora, postal je ta revolverski vladar popolnoma odvisen od zarotnikov. — Ako vse te resnice premislimo, pride nam dvoje na um: prvi izprevidimo, da je Peterček prava marioneta, pravi Janez-klobasa v roki srbskih kraljemorilcev. Tak vladar, kate-rega krona je onesnažena s človeško krvjo, — ki bi bil že davno v ječi ali na vislicah, ako ne bi bil slučajno „kralj“, — ne more biti veljaven za pogodbe držav. In drugič vidimo iz vsega tega, kako propalo, demoralizirano, nepošteno je vse mišljenje prvaštva. Kajti naši slovenski prvaki so prvi, ki podpirajo z vsemi močmi krvavi tron revolverskega Peterčka, kateremu pljuje že lastni bedasti sinček v obraz. Prvaki hočejo bratstvo s Petrom in njegovimi morilci, oni hočejo potlačiti i nas Štajerce in Korošce pod „krono“ človeka, ki ni za las boljše kot navadni morilec. To je bistvo panslavizma, proti kateremu pa mora zmagati naš napredni avstrijski duh!

Nemščina. Madžaronskemu ministru za poduk gotovo nikdo ne bode očital, da je „nemčur“. Nasprotno, mož ima toliko grehov proti na Ogrskem bivajočim Nemcem na vesti, da zanje pač nikdar ne bode dobil odveze. Med najkrutejše zatirajce nemškega življa spada ta minister. In vendar, vkljub temu dejstvu, prizna veljavo in vrednost nemščine. Tako je ta kruti nasprotnik Nemcev pred kratkem imel govor, v katerem je m. dr. še dejal: „Nemški duh je tako vstvarjen, da je njegova posebnost najkrepkejša vrsta, da je najbolj univerzalni duh izmed vseh, kar so jih dobili narodi. Ko bi padel re-čimo kakšni človek iz lune na zemljo in bi me vprašal, kateri jezik naj se uči, da zamore izpoznati naše kulturno življenje, bi mu na vsak način priporočal učenje nemškega jezika. Kajti učenje vsacega drugega jezika bi mu otvorilo manjše ali večje, vendar pa omejeno polje. Znanje nemškega jezika pa bi mu edino posredovalo znanje celotne kulture, kulture skoraj vseh še danes živečih narodov“. — Tako je govoril madžaronski minister in zatiralec nemških Siebenbürgerjev. Vsakdo prizna velikanski pomen nemščine, le naši prvaki so trmoglavci.

Iz Spodnje-Štajerskega.

Vporaba sadja. Po sadni žetvi je bila cena lepega sadja 16 vin. pri kili. Na mariborski sadni razstavi se je že dosegla cena 24 vin. Zdaj se pa prodaje štajersko sadje na Dunaju že po 40 vin. Sadjarji naj si zagurijo dunajski trg

Voznina znaša komaj 2 vin. Kmetijske podružnice sprejemajo rade naznanila.

Sejem v Ptuj. Letni živinski, konjski, žrebetni in svinjski sejem dne 21. t. m. se je dobro obnesel. Prignalo se je 962 komadov govede in 896 konj. Cene so bile navadne in trgovina dobra. Prihodnji svinjski sejem se vrši 28. oktobra. Cene produktov so ostale ednake.

Vinska trgateg v ljutomerskih gorica je v polnem teku. Pridobilo se je velikanske množine vina. Neprijetno se občuti pomanjkanje sodov. Vino je splošno izborne kakovosti. Po navadi ima 20% sladkorja. Veliko je tudi že številno vinskih kupcev, ki prihajajo zlasti iz srednje in zgornje Štajerske, torej vedno iz nemških krajev. Voz za vozom z vinskim mostom se pelje na kolodvor. Vsak dan vozi posebni tovorni vlak z vinom. Cene znašajo od 32 vin. naprej. V ptujskem okraju žalibog ni videti toliko kupcev. To je pač posledica prvaške hujskarije. Kupci se ogibajo krajev, kjer mislijo, da se jih bode napadalo. Tako mora kmet trpeti za prvaškega gospoda.

Letni in živinski seji na Štajerskem. (Sejmi brez zvezdic so letni in kramarski sejmi; sejmi, zaznamovani z zvezdico (*) so živinski, sejmi z dvema zvezdicama (**) pomenijo letne in živinske). Dne 24. oktobra v Brežicah (svinjski sejem); v Velenju*, okr. Šoštanj; v Ernovžu*, okr. Lipnica. Dne 26. oktobra v Lembergu*, okr. Šmarje pri Jelšah; na Bizelskem**, okr. Brežice; v Lipnici*, v Ribnici**, okr. Maribor. Dne 27. oktobra v Ormožu (svinjski sejem). Dne 28. oktobra pri Sv. Juriju ob juž. žel.**, okr. Celje; v Gornjem gradu**, v Čmureku**, v Koprivnici**, okr. Kozje; v Slovenji Bistrici**, pri Sv. Tomažu-Koračice**, okr. Ormuž; na Ptuj (sejem s ščetinarji); v Imenem (sejem s ščetinarji), okr. Kozje; v Mariboru*; na Muti**, okr. Maribor. Dne 29. oktobra v Gradcu (sejem z rogato živino); na Bregu pri Ptuj (svinjski sejem). Dne 31. oktobra na Ptujski gori*, okr. Ptuj; v Brežicah (svinjski sejem). Dne 2. novembra v Vitanju**, okr. Konjice; v Stradnu, okr. Čmurek; v Celju*. Dne 3. novembra v Ormožu (svinjski sejem); v Radgoni*; v Pišecah**, okr. Brežice. Dne 4. novembra v Konjicah*; pri Sv. Pavlu pri Preboldu*, okr. Celje; na Ptuj (sejem s konji, govedom in ščetinarji); v Imenem, okr. Kozje; v Lučah (sejem z drobnico), okr. Arvež. Dne 5. novembra na Bregu pri Ptuj (svinjski sejem); v Gradcu (sejem s konji in rogato živino). Dne 6. novembra pri Novi cerkvi**, okr. Celje; na Rečici**, okr. Gornji Grad; pri Sv. Lenartu v Slov. gor**; na Spodnji Poljskavi (svinjski sejem), okr. Slovenska Bistrica; v Peklu*, okr. Slovenska Bistrica; pri Sv. Vidu pri Ptuj**; v Brežicah**; pri Sv. Janžu**, okr. Arvež.

Kmetijski shod priredi podružnica kmetijske družbe to nedeljo pri „Kreuzwurtu“ v Pesnicbergu. Govoril bode g. potovalni učitelj Fasching o čebeloreji.

Zlato poroko je praznoval v Rogatcu g. Anton Iljaschic s svojo soprogo Amalijo. Jubilar je 78 let star in se je boril še pod Radetzkytom. Čestitamo!

Umrl je v Ljutomerju g. apoteker Joh. Schwarz. Bil je zelo zaslužen mož, ki je veliko v javnosti deloval. Lahka mu domača gruda!

Ponesrečil je pri zgradbi Götz v Mariboru delavec S. Reiter. Padla mu je železna posoda na glavo in ga je težko ranila.

Vojski so se prepirali in topli preteklo nedeljo v Mariboru. Prišla je policija in morala sabljo rabiti.

Železniška nesreča. Pretekli ponedeljek se je prevrnil pri Zidanem mostu železniški voz in je pokopal pod seboj železničarja Friesa. Nesrečen, ki zapuša 6 otrok, je bil takoj mrtev.

Porotno sodišče v Celju je obsodilo 22 letnega Paula Strnada iz Pasjvasi na 3 leta težke ječe. Suroveč je v pretopu ubil Franceta Dobravca. — 18 letni Franc Pšenčnik iz Globokega pa je bil oproščen. Tožen je bil, da je ubil svojega jero. Ali izkazalo se je, da je ravnal le v silobranu.

Iz Koroškega.

Zopet napredna zmaga. Pri občinskih volitvah v spodnjem Ljublu (Unterloibl) so zmagali naprednjaki in vseh treh razredih z veliko ve-

čino. To je že zaradi tega veselo poročilo, ker skušajo prvaški črnuhi ta kraj ravno zadnje čase sem v svoje kremplje dobiti. Čast zavednim volicem, ki se ne dajo zapeljati v hujskajočo prvaško politiko!

Izlet v spodnji Ljubelj. Prvaki so hoteli naskočiti spodnji Ljubelj in zasejati i na to do- slej mirno zemljo nezno svojo gonjo. Da bi odbili ta grdi napad, so sklicali naprednjaki in Nemci za isto nedeljo 5 shodov. Vlada se je zbal, da bi se zgodili neprijetni nemiri in pro- povedala je vsled tega te shode, kakor tudi prvaško prireditve. Vkljub temu so napravili na- prednjaki izlet v prijetni ta kraj. Prišlo je do 600 oseb, ki so mirno in dostojno pokazali svojo solidarnost z domačini. V okolici so pa napravili prvaki shod, ne katerem sta seveda govorila orglar Grafenauer in dr. Brejc. Druge nesreče se ni zgodilo. Za prvake pa je to dokaz, da se Rožna dolina ne da ukleniti v jarem kranjskih hujskacev.

Iz Galicije se nam poroča: Zastopstvo ob- čine Galicije je na odborovi seji dne 17. oktobra 1908 g. nadučitelja Marka Kogelnig ob priliki njegovega imenovanja za nadučitelja v Eberndorfu in z ozirom na njegovo uspešno ter ko- ristno delovanje v šoli in občini ednoglasi in ob splošnem odobravanju za častnega občana imenovala. Čestitamo vrlenu možu!

Srebrno poroka je praznoval v Celovcu g. pekovski mojster F. Wigner s svojo soprogo Elizo. Čestitamo!

Zasul je premog nekega delavca, ki je delal na kolodvoru v Celovcu. Revez je dobil težke notranje poškodbe.

Rimski denar. Notar g. dr. Winkler v Eberndorfu je našel na posestvu g. Peteka v Kristendorfu v junski dolini rimske denarje in sicer 453 bronastih in 40 srebrnih komadov. Zanimiva najdba ima za znanost pomen. G. dr. Winkler ima s tem trudopolnim delom veliko veselje in mu gre zato vsa hvala!

Po svetu.

Velikanski vihar je divjal v vzhodni Aziji. Uničil je 3.000 hiš. Baje je prišlo tudi 2.000 oseb ob življenje.

Naš koledar.

Naznanili smo že cenjenim prijateljem in somišljenikom, da izide i letos naš

„Štajerčev kmetijski koledar“.

Glede vsebine bode čisto gotovo lanskega še prekosil. Najboljši gospodarji na spodnjem Štajerskem in Koroškem so nam že obljubili, da bodejo sodelovali. Priobčili bomo torej v letošnjem koledarju gospodarske članke prve vrste. Vsakdo bode imel lep dobiček od teh člankov. Kajti danes smo pač vsi v tem na jasnem, da mora i kmet čimveč znati. Edino z znanjem si zamore kmet zboljšati svojo bodočnost. Poleg gospodarskih prinesli bomo v koledarju i druge zanimive, večidel statistične članke. Tako hočemo kmetu in sploh delavnemu ljudstvu po- kazati, kako stoji razmere po svetu, kakšni na- predek je povsod opazovati, kako se ravno naj- ubožnejše sloje najbolj izkorišča. Za zimske ve- čere bomo prinesli celo vrsto lepih povesti, ki bodejo podale zanimive slike iz ljudskega življenja. Nadalje omenimo, da bode obsegal ko- ledar popolni kalendarij, nadalje seznamek vseh sejmov na Štajerskem in Koroškem ter v so- sednih važnih deželah, noticne listke in poštni ter brzojavni tarif. Preskrbeli smo tudi, da bode koledar lep okrašen z mnogimi slikami. Vse to bode prinašal naš „kmetijski koledar“. Visokost cene ne bode občutno presešla lansko. Velikost pa bode prekosila lansko in ravno tako bode vsebina še večja ter izbornejša. Upamo torej, da se bode nahajal v vsaki napredni kmetijski, obr- tniški ali delavski hiši

naš koledar.

Teh par vinarjev lahko vsakdo plača! Zato pa dobi tudi dobro čtivo, ki služi njemu in njegovi družini.

Prosimo tedaj vse naše somišljenike ter pri- jatelje, da se čimpreje naročijo na

„Štajerčev kmetijski koledar“.

Pošiljal se bode ali proti naprej-plačilu ali pa po poštnem povzetju.

Obenem opozarjamo naše trgovce in obrtnike na važnost

inzeratov

v našem koledarju. Inzerati se prav po ceni ra- čunijo in kdor je lansko leto inzeriral, ta bode gotovo to tudi letos storil.

Vsi na delo

tedaj za naš kmetijski napredni koledar.

Zemljiško vprašanje in rim- sko pravo.

Po starem germanskem pravu (in lahko trdimo: po pravnih pojmi vseh arijskih naro- dov) je bila zemlja skupna last. Bila je last ob- čine ali roda in posameznik jo je dobil samo v porabo. Zato se na tako zemljišče tudi ni mogel vzeti dolg, kakor so današnji zemljiški dolgovi in hipoteke. Drugačne razmere so se pojavile v rimskem pravu, ki je očitno nastalo pod se- mitskim vplivom. Po rimskem pravu sta zem- ljišče in zemlja zasebna last kakor vsako drugo blago. Lahko se prodata, zastavita ali zadolžita. Iz tega izhajajo one čudne posledice, na katerih bo- leha vse naše gospodarsko življenje. Posestnik, na primer kmet, ki vzame na svoje posestvo kak dolg, obteži na ta način svojo zemljo na- vadno z večnim davkom. Kajti on in njegovi nasledniki lahko le v zelo redkih slučajih po- polnoma zbrisejo ta dolg. Saj pridelajo navadno le toliko, da lahko živijo in plačujejo obresti. Če pa pridejo enkrat slaba leta, potem ne mo- rejo niti obresti več plačevati in kmet mora vzeti zopet nov dolg na svoje, že tako zadolženo zemljišče. Tako zabredejo celi rodovi vedno globlje v dolgove in postanejo pravi sužnji obre- sti. Sin zadolženega kmeta se z dolgom že rodi. Že v zibelki mu je določena usoda, da bo moral večino svojih delavnih moči porabiti le za to, da bo plačeval obresti od dolgov, ki so vknji- ženi na njegovem posestvu.

Tak človek se ne rodi kot prost človek, ampak kot pravi suženj dolga. In to tlačanstvo je hujše, kakor pa je bilo tlačanstvo za časa vitežstva v srednjem in novem veku. Kajti tak gospod se je v starih časih vsaj zavzemal za svoje tlačane in jih je branil pred zunanjimi sovražniki. Moral je namreč gledati na to, da so se dobro razvijali in da so uspevali. Na to današnji kapitalist ne gleda. On pomaga, če treba, kmeta uničiti, ker je pri tem njegov do- biček še večji. On večkrat celo dela naravnost na to, da kmeta popolnoma uniči.

Te razmere so se poslabšale, odkar imamo uvedeno novo dedno pravo po katerem se zem- ljišče oceni kot kapital in ko morajo dobiti vsi dediči svoj delež izplačan. Ta delitev pri dedšini sili naravnost vse posestnike, da najemajo zem- ljiške dolgove. Odkod pa naj dobijo toliko goto- vine, da bi izplačali takoj dediče. Torej je v tem dednem pravu res nekako prisilno zadolževanje. Naše postavne in naše gospodarske razmere so danes tako urejene, da se mora vsak posestnik zadolžiti, ali se hoče ali pa ne.

S posestvom v mestu je še skoro huje ko z onim na deželi. Ker je prodaja zemlje tukaj popolnoma prosta, se pri tem čez mero špekulira in zemlja se na ta način čez mero podraži. Vsak kos zemlje, ki bo mogče kodaj dober za stavbišče, kupijo pravočasno spekulanti, ker upajo, da bodo pozneje imeli pri prodaji veli- kanski dobiček. Dočim je kvadratni meter dobre poljedelske z zemlje blizu mesta vreden kakih 50 vin., se najde kmalu spekulant, ki ponudi 2 do 3 K in kupi za to ceno večjo ali manjšo zemljo. Če se stave bližajo temu posestvu, se njegova cena zelo hitro viša in čez čas se prodaja kva- dratni meter istega zemljišča za 5 do 6 kron. Tako dobi spekulant tisočake dobička, ne da bi se za to kaj trudil. A tudi drugi in celo še tretji spekulant ima dobiček pri tej trgovini z zemljo; če pride nazadnje ta zemlja res v roke